

Murdeuurija Ellen Niit pidas saarte keele pidu

Eesti murrete sõnaraamatu toimetaja Ellen Niit, kelle tööst on olnud palju abi ka hiu keelt tutvustavate raamatute koostamisel, tähistas hiljuti 80. sünnipäeva.

„See on saarte keele pidu,“ ütles murdeuurija saarlane Ellen Niit oma sünnipäevale pühendatud seminaril Tartus. Ta tõdes tagasihoidlikult, et tema juubelist olulisem on see, et täpselt 100 aastat tagasi ilmus Andrus Saarestre doktoritöö „Leksikaalsetest vahekoradest eesti murretes“, mis pani aluse murdesõnaraamatu koostamisele ja andis hoogu rahvakeele sõnavara kogumisele.

Ellen Niidijuubeli puhul andis Emakeele Selts välja kogumiku „Saarte keeled“, millesse on koondatud Ellen Niidi aastatel 1997–2016 ilmunud artiklid Saaremaa, Muhu ja Kihnu keelest ning teiste Eesti ja Soome murdeuurijate värskest uurimused. Hiidlasele võiks huvi pakkuda näiteks artikkel saarte murde kogumisest ja uurimisest, millest saab ülevaate ka hiu keele kogujatest ja uurijatest. Samuti on põnev artikkel eitussõnade „pole“ ja „ei ole“ kasutamisest saarte mures. Nimelt selgub, et saartele omistatav kolmekordne eitus „äi pole mette“ on tegelikult väga haruldane.

Emakeele Seltsi auliige, Tartu ülikooli emerit dotsent Ellen Niit on mitmekülgne keeleteadlane, õppejõud, keeleteaduse populariseerija ja toimetaja. Tema mahukaimad tööd on olnud Eesti murrete sõnaraamatu toimetamine, Kihnu sõnaraamatu koostamine ja kogumiku „Saarte murdetekstid“ koostamine. Sellel kogumikus on ka kõige ülevaatlikumad hiu murrakute keelelained, kokku 94 teksti 32 külast aastast 1929–1978. Ellen Niit on ka ise Hiiumaalt murretkogumas käinud ning olnud nõu ja jõuga abiks „Hiu keele raamandu“ ja hiukeelse luulekogu „Ole ise“ keeleksimustes.

Prægu on Ellen Niidil käsil Saaremaa sõnaraamatu koostamine.

JÄRVI KOKLA

Tuuletornis näeb Hiiumaa maagiat

Septembris ja oktoobris näitab Tuuletorni galeriis oma fotoloomingut Viive-Kai Rebane.

„Tahtsin luua ruumi, kuhu tulnud inimene tunneks Hiiumaa ja looduse maagiat ning läheks minu pilte vaadates mõtteärrakutele imelistele loodusmaastikele,“ on Viive-Kai ise kirjutanud oma näituse tutvustuseks.

Fotograafia on Viive-Kai üheks suurimaks meelehärmiks teadmine, et enamik inimesi näeb tema kunsti läbi pisikese telefoniekraani. Sellises väikeses formaadis ei suuda need pildid kunagi edasi anda seda, mida ta oma suurelt monitorilt pilte töödeldes näeb, või veel vähem seda, mida ta neid pilte pildistades koges. Näitusele sissepääs on tasuta. (HL)

MEILE KIRJUTATAKSE

Koostöö võti peitub usaldusvääruses

KRISTEL PEIKEL

Raamatukogu külalistele pakkus elamuse kodu-restauranti külalastamine Reigis.

„Siia ma tulen tagasi ja võtan pere kaasa,“ ütlesid väliskülalised, kes hiljuti Kärdla raamatukogu külalastasid. Ei, nad ei vaheta kodumaad, vaid nad armusid Hiiumaasse, kus... „elavad nii toredad inimesed, päike loojub imeilusalt ja suvi kestab igavesti“.

ANNELY VEEVO

Kärdla raamatukogu direktor

Kärdla raamatukogul on lõpemas kaks rahvusvahelist projekti, mille seminarid on toimunud iga kord erinevas projektipartneri riigis, et kõiki riike ikka võrdselt koheldaks. Tänapäeval peab kõik olema võrdne ja kes see ikka tahab teisele liiga teha. Head suhted on kõige aluseks. Usaldus tekib ühis- kas teise inimesega kannatab üldise koos midagi ette võtta või tuleb leida keegi parem. Välispartneritega on samamoodi. Selleks, et üldise koostööpartnereid leida, pead ise olema usaldusväärne ja sind peab keegi tundma, kes sind edasi soovitab. Nii et, head suhted.

Seekordse Hiiumaa seminariteemaks oli „Kommunikatsioon asutuses ja asutuste vahel“. Samuti rääkisime, milline on raamatukogude funktsioon demokraatlikus ühiskonnas. See tähendab, et raamatukogu lävepakk on madal ja me ei vali oma lugejaid. Lugejaks saab tulla igaüks, kes armastab lugeda, armastab raamatukogu avarat ja rahulikku õhkkonda, hoiab puhtana ennast ja raamatuid. Raamatukogud edendavad demokraatiat sellega, et loovad võimaluse sündmusteks, kus iga

inimese hääl loeb. Raamatukogus pannakse inimesi tähele, kuulatakse ära nende mured, vahel võibolla isegi noomitakse kui vaja. Inimesest ei vaadata läbi kui tühjust kohast. Aga kus seda siis tehakse, oleks siimjuures õigustatud küsimus.

Seminari põhisisundmuseks oli ingliskeelne koolitus „Ukraina pagulaskogukonnad Eestis ja mujal“. Vanemliku hooleta jäänud lapsed“, lektoriks Jane Snaith (MTÜ Igale Lapsele Pere). Snaith rääkis ulatuslikust koostööst Ukraina organisatsioonidega. Tema organisatsioon aitab leida Ukraina peredel üles lapsed, kes on vatega meelitatud Venemaale laagritesse, kust nad enam tagasi ei saa. Mõelge ise, te lähete lastele vastu kokkulepitud kohta ja lapsi ei tule. Lähete homme, ikka ei tule. Käite iga päev – ja teie last ei ole. Me ei kujuta isegi ette, mis tundel nendel vanematel üle käivad.

Samuti otsis see organisatsioon peredele turvalisi riike ja organisatsioone, kes sõja alguses Ukrainast põgenenud naisi ja lapsi vastu võtsid. Snaith rääkis, millist traumat sõda lastele põhjustab. Mitte ainult lastele, vaid ka täiskasvanutele, kuigi täiskasvanutel on oma toimevahendid, mis nende aju kaitsevad.

Traumaga võib elu jooksul iga inimene kokku puutuda. Saime teada, kuidas trauma mõjutab inimese käitumist ja miks on oluline rasketel juhtumitel sellega professionaalsel tasandil tegeleda. Aga saime ka parimaks kiindumustoorias, miks mõni inimene liialt kiindub ja teine hoopis suhetest põgeneb ning millised on hirmud inimsuhetes. Palju on neid,

kes muutuvad „nähtamatuks“, kes oma arvamust ei julge avaldada või lausa inimestega kokku puutuda ei taha. Igaüks meist peaks neist teemadest rohkem teadma ja oma oskusi lihvima, et tuleksime teiste inimestega paremini toime.

Päeva teises pooles oli praktiline seminar, kus iga osaleja sai endasisse vaadata ja mõtiskleda, kui tugev tema inimsuhetes on. Tegime üsna mitmekülge testi, kus saime ennast ise hinnata. Seda ei ole lihtne teha, sest kes ikka tahab seista silmitsi iseenda probleemidega. Teisi on ju palju lihtsam õpetada, kuidas elama peab, kas pole?

Mida siis veel väliskülalistele Hiiumaal pakkuda, kui kõik traditsioonilised vaatamisväärsused on nähtud ja saare ametlik tutvustus tehtud? Mulle endale meeldib teisi riike ja inimesi avastada

rohkem eraviisiliselt kui et suure turismigrupiga. Mõlesin, mida erilist ja ootamatut võiks välismaalastele Hiiumaal pakkuda. Rääkisin ühele sõbrale mõttest, kas Hiiumaal võiks leiduda kellegi aeda või avalikku ruumi, kus teha 20 inimesele õhtusöök.

Ma ei tahtnud RMK platsi ega metsa, pigem lillelist aasa ja päikeseloojangut. Mingi aeg hiljem külalastasin teise sõbra suvekohvikut ja ühtäkki hakkas ta rääkima, et unistab kodurestorani tegemisest. Ütlesin talle siis, et teeme ära. Tema teeb kodurestorani ja mina toon suud. Nii jõudsime väliskülalistega Kristel Peikeli juurde Reigis, kus kõigepealt söötsime ja patsutasime lambaid (lammastel kadus huvi meie vastu ära kohe, kui olid meid leivastühjaks sõnunud) ja pärast nautisime maalähedast hiiumaist kolme- või

viiekäigulist õhtusööki. Täpselt ei saanudki aru, mitu käiku oli, sest toitu toodi kogu aeg juurde. Nii saimegi ilusa maakooha, hea toidu ja päikeseloojangu. Lisaks sõbralik pererahvas. Mida erilist veel Hiiumaalt pakuda?

Pikaajalised koostöösuhted on samad mis sõprussuhted. Selleks et need püsiks, pead neisse panustama ja rohkem pingutama.

Viimaseks päevaks tegime koduloolise kirikute päeva. Meil õnnestus Sõrul külastada imeilusat endist baptistikoguduse palvemaja (tänu pererahvale!). Puskis imetlesime õigeuskirikku värskest sáravaid torne, kuid kahjuks sisse ei saanud. Reigi luterlikus kirikus rääkisime kunstiajalooaja kiriku kirjanuduslikest seostest. Meil oli giidiks Enn Veevo, kelle kohta külalised ütlesid, et ta on nagu ajalooõpik: ühelt poolt faktid, faktid, faktid ja teiselt poolt elukogemus, mida saab vaid kohapeal elades. See on hiidlaste eelis – olla siir pärit, siin elada ning teada, kuidas siin varem on olnud. Neid teadmisi koolist ei saa.

Kärdla raamatukogu külalised olid Taanist Ikast-Brande raamatukogust ja Strueri raamatukogust, Soomest Turku Naiskeskusest, Turku linna raamatukogust ja Kaarina raamatukogust ning Lätist Valmiera raamatukogust. Projekti erinevatesse tegevustesse on kaasatud olnud ka teised Hiiumaa raamatukogud. Sel korral sai väliskülalistele rääkida ja näidata oma tööd Erminaste raamatukogu. Kärdla raamatukogu oli peastaabiks, kus hinnati ühiselt ära projektides toimunud tegevused aruandluse jaoks ning peeti ka ajurünnak uute projektide jaoks.

Kärdla raamatukogu on projekti Forward Together juhtpartner (EL Erasmus+ programm). Projekti Democratic Libraries juhtpartner on Turku Naiskeskus (Põhjamaade programm Nordplus Adult).